

cognitione. Sed conjungi Deo, ignorando de eo quid est, hoc contingit etiam per rationem naturalem. Ergo per gratiam non plenius cognoscitur à nobis Deus quam per rationem naturalem.

2. Præterea. Per rationem naturalem in cognitionem divinorum pervenire non possumus, nisi per phantasmata, (a) similiter etiam nec secundum cognitionem gratiæ. Dicit enim Dionysius 1. cap. cæl. Hierarchie (cir. med.) quod impossibile est nobis aliter lucere divinum radium, nisi (b) varietate sacrorum velaminum circumvelatum. Ergo per gratiam non plenius cognoscimus Deum quam per rationem naturalem.

3. Præterea. Intellectus noster per gratiam fidei Deo adhaeret. Fides autem non videtur esse cognitio: dicit enim Gregorius in hom. (xxv. in Evang. à med. illius) quod ea que non videntur, fidem habent, & non agnitionem. Ergo per gratiam non additur nobis aliqua excellentior cognitio de Deo.

Sed contra est quod dicit Apostolus I. Cor. 11. 10. Nobis revelavit Deus per spiritum suum, illa scilicet que nemo principum hujus sæculi novit, idest Philophorum, ut exponit Glossa (Hier. in illum loc.)

Respondeo dicendum, quod per gratiam perfectior cognitio de Deo habetur à nobis quam per rationem naturalem: quod sic patet. Cognitio enim quam per naturalem rationem habemus, duo requirit, scilicet phantasmata ex sensibilibus accepta, & lumen naturale intelligibile, cujus virtute intelligibiles conceptiones ab eis abstrahimus.

Et quantum ad utrumque juvatur humana cognitio per revelationem gratiæ. Nam & lumen naturale intellectus confortatur per infusionem luminis gratuitæ; & interdum etiam phantasmata in imaginatione hominis formantur divinitus magis experimentia res divinas quam ea que naturaliter à sensibilibus accipiuntur, sicut apparet in visionibus propheticalibus: & interdum etiam aliquæ res sensibiles formantur divinitus, aut etiam voces ad aliquid divinum exprimendum; sicut in baptismo visus est Spiritus sanctus in specie columbæ, & vox Patris audita est: *Ille est Filius meus dilectus*: Matth. 11. 17.

Ad primum ergo dicendum, quod licet per revelationem gratiæ in hac vita non cognoscamus de Deo quid est, & sic ei quasi ignoto conjugamur; tamen plenius ipsum cognoscimus, inquantum plures, & excellentiores effectus ejus nobis demonstrantur, & inquantum ei aliqua attribuiuntur ex revelatione divina, ad que ratio naturalis non pertingit, ut Deum esse trinum, & unum.

Ad secundum dicendum quod ex phantasmatis vel à sensu acceptis secundum natu-

ralem ordinem, vel divinitus in imaginatione formatis tanto excellentior cognitio intellectus habetur, quanto lumen intelligibile in homine fortius fuerit: & sic per revelationem ex phantasmatis plenior cognitio accipitur ex infusione divini luminis.

Ad tertium dicendum, quod fides cognitio quedam est, inquantum intellectus determinatur per fidem ad aliquod cognoscibile. Sed hæc determinatio ad unum non procedit ex visione credentis, sed à visione ejus cui creditur. Et sic inquantum deest visio, deficit à ratione cognitionis que est in scientia: nam scientia determinat intellectum ad unum per visionem, & intellectum primorum principiorum.

QUÆSTIO XIII.

De nominibus Dei.

in duodecim articulis divisa.

Consideratis his que ad divinam (c) cognitionem pertinent, procedendum est ad considerationem divinorum nominum. Unum quodque enim nominatur à nobis, secundum quod ipsum cognoscimus.

Circa hoc ergo quærentur duodecim.

Primo, utrum Deus sit nominabilis à nobis. Secundo, utrum aliqua nomina dicta de Deo prædicentur de ipso substantialiter.

Tertio, utrum aliqua nomina dicta de Deo proprie dicantur de ipso, an omnia attribuantur ei metaphoricè.

Quarto, utrum multa nomina dicta de Deo sint synonyma.

Quinto, utrum nomina aliqua dicantur de Deo, & creaturis univoce, vel æquivocè.

Sexto, supposito quod dicantur analogice, utrum dicantur de Deo per prius, vel de creaturis.

Septimo, utrum aliqua nomina dicantur de Deo ex tempore.

Octavo, utrum hoc nomen *Deus* sit nomen nature, vel operationis.

Nono, utrum hoc nomen *Deus* sit nomen communicabile.

Decimo, utrum accipiatur univoce, vel æquivocè, secundum quod significat Deum per naturam, & per participationem, & secundum opinionem.

Undecimo, utrum hoc nomen *qui est* sit maxime proprium nomen Dei.

Duodecimo, utrum propositiones affirmatiæ possint formari de Deo.

AR-

(a) Edit. Rom. sic etiam. (b) Edit. eadem veritate. (c) Rom. edit. perfectionem.

ARTICULUS I.
Utrum aliquod nomen Deo conveniat.

I. dist. xxii. quest. 1. art. 1.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod nullum nomen Deo conveniat. Dicit enim Dionysius 1. cap. de div. Nom. (à med. ill. lect. 3.) quod neque nomen ejus est, neque opinio: & Proverb. xxx. 4. dicitur: *Quod nomen ejus, & quod nomen filii ejus, si nosti?*

2. Præterea. Omne nomen aut dicitur in abstracto, aut in concreto. Sed nomina significantia in concreto non competunt Deo, cum simplex sit; neque nomina significantia in abstracto, quia non significant aliquid perfectum subsistens. Ergo nullum nomen potest dici de Deo.

3. Præterea. Nomina significant substantiam cum qualitate; verba autem, & participia significant cum tempore; pronomina autem cum demonstratione, vel relatione: quorum nihil competit Deo: quia sine qualitate est, & sine omni accidente, & sine tempore, & sentiri non potest, ut demonstrari possit, nec relative significari; cum relativa sint aliquorum antedictorum recordativa, vel nominum, vel participiorum, vel pronominum demonstrativorum. Ergo Deus nullo modo potest nominari à nobis.

Sed contra est quod dicitur Exod. xv. 3. *Quasi vir pugnavit, Omnipotens nomen ejus.*

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum (I. Perih. cap. 1. in princ.) voces sunt signa intellectuum, & intellectus sunt rerum similitudines: & sic patet quod voces referuntur ad res significandas mediante conceptione intellectus. Secundum igitur quod aliquid à nobis intellectu cognoscitur potest, sic à nobis potest nominari. Ostensum est autem supra (art. 11. quest. præc.) quod Deus in hac vita non potest à nobis videri per suam essentiam, sed cognoscitur à nobis ex creaturis secundum habitudinem principii, & per modum excellentiæ, & renoationis. Sic igitur potest nominari à nobis ex creaturis; non tamen ita quod nomen significans ipsum exprimat divinam essentiam, secundum quod est; sicut hoc nomen *homo* exprimit suam significationem essentiam hominis, secundum quod est, significat enim ejus definitionem declarantem ejus essentiam: ratio enim quam significat nomen, est definitio.

Ad primum ergo dicendum, quod ea ratio-

ne dicitur Deus non habere nomen; vel esse supra nominationem; quia essentia ejus est supra id quod de Deo intelligimus, & voce significamus.

Ad secundum dicendum, quod quia ex creaturis in Dei cognitionem venimus, & ex ipsis eum nominamus; nomina que Deo attribuiuntur, hoc modo significant, secundum quod competit creaturis materialibus, quatum cognitio est nobis connaturalis, ut supra dictum est (quest. præc. art. 4.) Et quia in hujusmodi creaturis ea que sunt perfecta, & subsistentia sunt composita; forma autem in eis non est aliquid completum subsistens, sed magis quod aliquid est: inde est quod omnia nomina à nobis imposta ad significandum aliquid completum subsistens, significant in concretionem, pro ut competit compositis; que autem imponuntur ad significandas formas simplices, significant aliquid non ut subsistens, sed ut quod aliquid est; sicut albedo significat ut quod aliquid est album. Quia igitur & Deus simplex est, & subsistens est, attribuiuntur ei (a) nomina abstracta ad significandam simplicitatem ejus, & nomina concreta ad significandam subsistentiam, & perfectionem ipsius; quamvis utraque nomina deficient à modo ipsius, sicut intellectus noster non cognoscit eum ut est, secundum hanc vitam.

Ad tertium dicendum, quod significare substantiam cum qualitate est significare suppositum cum natura, vel forma determinata, in qua subsistit. Unde sicut de Deo dicuntur aliqua in concretionem ad significandam (b) subsistentiam, & perfectionem ipsius, sicut jam dictum est (in solut. præc.) ita dicuntur de Deo nomina significantia substantiam cum qualitate. Verba vero, & participia con significantia tempus dicuntur de ipso ex eo quod æternitas includit omne tempus. Sicut enim simplicia subsistentia non possumus apprehendere, & significare nisi per modum compositorum; ita simplicem æternitatem non possumus intelligere, vel voce exprimere nisi per modum temporalium rerum; & hoc propter connaturalitatem intellectus nostri ad res compositas, & temporales. Pronomina vero demonstrativa dicuntur de Deo, secundum quod faciunt demonstrationem ad id quod intelligitur, non ad id quod sentitur. Secundum enim quod à nobis intelligitur, secundum hoc sub demonstratione cadit. Et sic secundum illum modum quo nomina, & participia, & pronomina demonstrativa de Deo dicuntur, secundum hoc (c) & pronomina, & nomina relativis significari potest.

AR-

(a) Rom. edit. nomina simplicia, & nomina abstracta. (b) Edit. cit. in textu substantiam, in margine subsistentiam. (c) Al. à pronomina, vel nominibus relativis.

non sit univocum; non tamen est omnino æquivocum; quia sic non faceret sibi simile; sed potest dici agens analogicum; sicut in prædicationibus omnia univoca reducuntur ad unum primum non univocum, sed analogicum, quod est ens.

Ad secundum dicendum, quod similitudo creaturæ ad Deum est imperfecta: quia etiam nec idem secundum genus representat, ut supra dictum est (quæst. IV. art. 3.).

Ad tertium dicendum, quod Deus non est mensura proportionata mensuratis: unde non oportet quod Deus, & creaturæ sub uno genere contineantur, sicut in hominibus homines.

Ea vero quæ sunt in contrarium, concludunt, quod non univoca hujusmodi nomina de Deo, & creaturis prædicentur, non autem quod æquivoce.

ARTICULUS VI.

Utrum nomina per prius dicantur de creaturis quam de Deo.

1. contra cap. XXXIV. & potest quæst. VII. in 2.º. art. 5. ad 8.º.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod nomina per prius dicantur de creaturis quam de Deo. Secundum enim quod cognoscimus aliquid, secundum hoc illud nominamus, cum nomina secundum Philosopherum (Lib. I. Periher. cap. 1.) sunt signa intellectuum. Sed per prius cognoscimus creaturam quam Deum. Ergo nomina à nobis imposita per prius conveniunt creaturis quam Deo.

2. Præterea. Secundum Dionysium in Lib. de divin. Nomin. (cap. 1. aliquantulum ante finem lect. 4.) Deum ex creaturis nominamus. Sed nomina à creaturis translata in Deum, per prius dicuntur de creaturis quam de Deo, sicut leo, lapis, & hujusmodi. Ergo omnia nomina quæ de Deo, & de creaturis dicuntur, per prius de creaturis quam de Deo dicuntur.

3. Præterea. Omnia nomina quæ communiter de Deo, & creaturis dicuntur, dicuntur de Deo sicut de causa omnium, ut dicit Dionysius (cap. 1. de myst. Theol. parum ante med.) Sed quod dicitur de aliquo per causam, per posterius de illo dicitur: per prius enim dicitur animal sanum quam medicina, quæ est causa sanitatis. Ergo hujusmodi nomina per prius dicuntur de creaturis quam de Deo.

Sed contra est quod dicitur Ephes. 1. 11. 14. Fictio genitrix mea ad Extremum Domini nostri Jesu, ex quo omnia paternitati in celo, & in terra nominantur; & eadem ratio videtur de nominibus aliis quæ de Deo, & creaturis dicuntur. Ergo hujusmodi nomina per prius de Deo quam de creaturis dicuntur.

Respondeo dicendum, quod in omnibus nominibus quæ de pluribus analogice dicuntur, necesse est quod omnia dicantur per respectum ad unum. Et ideo illud unum oportet quod ponatur in definitione omnium. Et quia ratio quam significat nomen, est definitio, ut dicitur in IV. Metaph. (text. 28.) necesse est quod illud nomen per prius dicatur de eo quod ponitur in definitione aliorum, & per posterius de aliis secundum ordinem quo appropriantur ad illud primum vel magis, vel minus: sicut sanum quod dicitur de animali, cadit in definitione sani quod dicitur de medicina, quæ dicitur sana, in quantum causa sanitatis in animali; & in definitione sani quod dicitur de urina, quæ dicitur sana, in quantum est signum sanitatis animalis.

Sic ergo omnia nomina quæ metaphorice de Deo dicuntur, per prius de creaturis dicuntur quam de Deo: quia dicta de Deo nihil aliud significant quam similitudines ad tales creaturas. Sicut enim ridere dictum de prato nihil aliud significat quam quod pratum similiter se habet in decore, cum floret, sicut homo cum ridet, secundum similitudinem proportionis: sic nomen leonis dictum de Deo nihil aliud significat, quam quod Deus similiter se habet, ut fortiter operetur in suis operibus, sicut leo in suis. Et sic patet quod, secundum quod dicuntur de Deo, eorum significatio definitur non potest, nisi per illud quod de creaturis dicitur.

De aliis autem nominibus quæ non metaphorice dicuntur de Deo, esset etiam eadem ratio, si dicerentur de Deo causaliter tantum, ut quidam possuerunt. Sic enim cum dicitur, Deus est bonus, nihil aliud esset quam Deus est causa bonitatis creaturæ; & sic hoc nomen bonum dictum de Deo clauderet in suo intellectu bonitatem creaturæ. Unde bonum per prius diceretur de creatura quam de Deo.

Sed supra ostensum est (art. 2. hujus quæst.) quod hujusmodi nomina non solum dicuntur de Deo causaliter, sed etiam essentialiter. Cum enim dicitur, Deus est bonus, vel sapiens, non solum significatur, quod ipse sit causa sapientiæ, vel bonitatis, sed quod hæc in eo eminentius præexistunt. Unde secundum hoc dicendum est, quod quantum ad rem significatam, per nomen, per prius dicuntur de Deo quam de creaturis, quia à Deo hujusmodi perfectiones in creaturas manant; sed quantum ad impositionem nominis per prius à nobis imponitur creaturis, quas prius cognoscimus. Unde & modum significandi habent qui comperit creaturis, ut supra dictum est (art. 3. hujus quæst.)

Ad primum ergo dicendum, quod obiectio illa procedit quantum ad impositionem nominis.

Ad secundum dicendum, quod non est eadem ratio de nominibus quæ metaphorice de Deo

Deo dicuntur, & de aliis, ut dictum est (in corp. art.)

Ad tertium dicendum, quod obiectio illa procederet, si hujusmodi nomina solum de Deo causaliter dicerentur, & non essentialiter, sicut sanum de medicina.

ARTICULUS VII.

Utrum nomina quæ important relationem ad creaturas dicantur de Deo ex tempore.

1. contra cap. XXXIV. art. 3. ad 2.º. quæst. XLIII. art. 2. & 1.º. dist. XLV. quæst. 1. art. 1. ad 5.º. & dist. XXX. art. 1. per totum, & 2.º. corp. & dist. XXXVII. quæst. 1. art. 3. & ad 3.º. & dist. XXXVIII. art. 4. ad 1.º. & III. dist. 1. art. 1. & III. dist. 1. art. 3.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quod nomina quæ important relationem ad creaturas, non dicantur de Deo ex tempore. Omnia enim hujusmodi nomina significant divinam substantiam, ut communiter dicitur. Unde & Ambrosius (Lib. I. de fid. cap. 1. circa med.) dicit, quod hoc nomen Dominus est nomen potestatis, quæ est divi substantia, (a) & Creator significat Dei actionem, quæ est ejus essentia. Sed divina substantia non est temporalis, sed æterna. Ergo hujusmodi nomina non dicuntur de Deo ex tempore, sed ab æterno.

Præterea. Cuiusque convenit aliquid ex tempore, potest dici factum: quod enim ex tempore est album, sit album. Sed Deo non convenit esse factum. Ergo de Deo nihil prædicatur ex tempore. Præterea. Si aliqua nomina dicuntur de Deo ex tempore, propter hoc quod important relationem ad creaturas, eadem ratio videtur de omnibus quæ relationem ad creaturas important. Sed quedam nomina importantia relationem ad creaturas dicuntur de Deo ab æterno: ab æterno enim scivit creaturam, & dilexit, secundum illud Hierem. xxxi. 3. in charitate perpetua dilexi te. Ergo & alia nomina quæ important relationem ad creaturas, ut Dominus, & Creator, dicuntur de Deo ab æterno.

Præterea. Hujusmodi nomina relationem significant. Oportet igitur quod relatio illa vel sit aliquid in Deo, vel in creatura tantum. Sed non potest esse, quod sit in creatura tantum, quia sic Deus denominaretur Dominus à relatione opposita, quæ est in creaturis, nihil autem denominatur à suo opposito. Relinquitur ergo quod relatio est aliquid in Deo. Sed in Deo nihil potest esse ex tempore, cum ipse sit supra tempus. Ergo videtur quod hujusmodi nomina non dicantur de Deo ex tempore.

Præterea. Secundum relationem dicitur aliquid relative, puta secundum dominium dominus, sicut secundum albedinem albus. Si igitur relatio dominii non est in Deo secundum rem, sed solum secundum rationem, sequitur quod Deus non sit realiter dominus, quod patet esse falsum.

In relativis quæ non sunt simpliciter natura, unum potest esse altero non existente; sicut scibile existit non existente scientia, ut dicitur in Prædic. (cap. VII. text. 5.) Sed relativa quæ dicuntur de Deo, & creaturis, non sunt simpliciter natura. Ergo potest aliquid dici relative de Deo ad creaturam, etiam creatura non existente; & sic hujusmodi nomina Dominus, & Creator dicuntur de Deo ab æterno, & non ex tempore.

Sed contra est quod dicit Augustinus V. de Trinit. (cap. XVII.) quod hæc relativa appellatio Dominus Deo convenit ex tempore.

Respondeo dicendum, quod quedam nomina importantia relationem ad creaturam, ex tempore de Deo dicuntur, & non ab æterno.

Ad cuius evidentiam sciendum est, quod quidam possuerunt relationem non esse rem naturæ, sed rationis tantum. Quod quidem apparet esse falsum ex hoc quod ipse res naturalium ordinem, & habitudinem habent ad invicem. Verumtamen sciendum est, quod cum relatio requirit duo extrema, tripliciter se habet ad hoc quod sit res natura, aut rationis. Quandoque enim ex utraque parte est res rationis tantum, quando scilicet ordo, vel habitudo non potest esse inter aliqua nisi secundum apprehensionem rationis tantum, utpote cum dicimus idem eisdem idem. Nam secundum quod ratio apprehendit bis aliquid unum, statuit illud ut duo; & sic apprehendit quandam habitudinem ipsius ad se ipsum. Et similiter est de omnibus relationibus quæ sunt inter ens, & non ens, quas format ratio, in quantum apprehendit non ens ut quoddam extremum. Et idem est de omnibus relationibus quæ consequuntur actum rationis, ut genus, & species, & hujusmodi. Quedam vero relationes sunt quantum ad utrumque extremum res nature, quando scilicet est habitudo inter aliqua duo secundum aliquid realiter conveniens utrique; sicut patet de omnibus relationibus quæ consequuntur quantitatem, ut magnum, & parvum, duplum, & dimidium, & hujusmodi: nam quantitas est in utroque extremorum: & simile est de relationibus quæ consequuntur actionem, & passionem, ut motivum, & mobile, pater, & filius, & similia. Quandoque vero relatio in uno extremorum est res nature, & in altero est res rationis tantum; & hoc contingit quando cum-

(a) Al. & creatio. S. Th. Oper. Tom. I. 12

quæ proprie dicuntur de Deo, important conditiones corporales non in ipso significato nominis, sed quantum ad modum significandi; ea vero quæ metaphoricè de Deo dicuntur, important conditionem corporalem in ipso suo significato.

ARTICULUS IV. 71

Utrum nomina dicta de Deo sint nomina synonyma.

Pot. quæst. vii. art. 4. 1. cont. cap. v.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod ista nomina dicta de Deo sint nomina synonyma. Synonyma enim nomina dicuntur quæ omnino idem significant. Sed ista nomina dicta de Deo omnino idem significant in Deo: quia bonitas Dei est ejus essentia, & similiter sapientia. Ergo ista nomina sunt omnino synonyma.

2. Præterea. Si dicatur, quod ista nomina significant idem secundum rem, sed secundum rationes diversas; contra. Ratio cui non respondet aliquid in re est vana. Si ergo istæ rationes sunt multe, & res est una, videtur quod rationes istæ sint vanae.

3. Præterea. Magis est unum quod est unum re, & ratione, quam quod est unum re, & multiplex ratione. Sed Deus est maxime unus. Ergo videtur quod non sit unus re, & multiplex ratione; & sic nomina dicta de Deo non significant rationes diversas, & ita sunt synonyma.

Sed contra. Omnia synonyma sibi invicem adjecta negationem adducunt, sicut si dicatur vestis, indumentum. Si igitur omnia nomina dicta de Deo sint synonyma, non posset convenienter dici Deus bonus, vel aliquid hujusmodi; cum tamen scriptum sit Hier. xxxi. 19. *Fortissime, magne, potens, Dominus exercituum nomen tibi.*

Respondet dicendum, quod hujusmodi nomina dicta de Deo non sunt synonyma.

Quod quidem facile esset videre, si dicemus, quod hujusmodi nomina sunt inducta ad removendam, vel ad designandam habitudinem causæ respectu creaturarum: sic enim essent diversæ rationes horum nominum secundum diversâ negata, vel secundum diversos effectus connotatos.

Sed secundum quod dictum est (art. 2. hujus quæst.) hujusmodi nomina substantiam divinam significare, licet imperfecte, etiam plane apparet secundum præmissa (art. 1. hujus quæst.) quod habent rationes diversas. Ratio enim quam significat nomen, est conceptio intellectus de re significata per nomen. Intellectus autem noster, cum cognoscat Deum ex creaturis, format ad intelligendum Deum con-

ceptiones proportionatas perfectionibus procedentibus à Deo in creaturas: quæ quidem perfectiones in Deo præexistunt unite & simpliciter, in creaturis vero recipiuntur divise & multipliciter. Sicut igitur diversis perfectionibus creaturarum respondet unum simplex principium representatum per diversas perfectiones creaturarum varie & multipliciter, ita variis & multiplicibus conceptibus intellectus nostri respondet unum omnino simplex, secundum hujusmodi conceptiones imperfecte intellectum. Et ideo nomina Deo attributa licet significant unam rem, tamen quia significant eam sub rationibus multis, & diversis, non sunt synonyma.

Et sic pater solutio ad primum: quia nomina synonyma dicuntur quæ significant unum secundum unam rationem: quæ enim significant rationes diversas unius rei, non primo & per se unum significant, quia unum non significat rem nisi mediante conceptione intellectus, ut dictum est (art. 1. hujus quæst.)

Ad secundum dicendum, quod rationes plures horum nominum non sunt causæ & vanae: quia omnibus eis respondet unum quod simplex per omnia hujusmodi multipliciter, & imperfecte representatum.

Ad tertium dicendum, quod hoc ipsum ad perfectam Dei unitatem pertinet quod ea quæ sunt multipliciter, & divisim in aliis, in ipso sunt simpliciter, & unite. Et ex hoc contingit quod est unus re, & plures secundum rationem: quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit eum, sicut res multipliciter ipsum representant.

ARTICULUS V. 72

Utrum ea quæ de Deo dicuntur, & creaturis, univoce dicantur de ipsis.

Pot. quæst. vii. art. 7. 1. opusc. 11. cap. xxvii. 1. cont. cap. xxxii. xxxiii. 1. & xxxiv.

AD quintum sic proceditur. Videtur quod ea quæ dicuntur de Deo, & creaturis, univoce de ipsis dicantur. Omne enim æquivocum reducitur ad univocum, sicut multa ad unum: nam si hoc nomen *canis* æquivocè dicitur de latrabilibus, & marino, oportet quod de aliquibus univoce dicatur, scilicet de omnibus latrabilibus: aliter enim esset procedere in infinitum. Inveniuntur autem quedam agentia univoca, quæ conveniunt cum suis effectibus in nomine, & definitione, ut homo generat hominem; quedam vero agentia æquivoca, sicut Sol causat calidum, cum tamen ipse non sit calidus nisi æquivocè. Videtur igitur, quod primum agens, ad quod omnia agentia reducuntur, sit agens univocum; & ita quæ de Deo, & creaturis dicuntur, univoce prædicantur.

Præ-

2. Præterea. Secundum æquivoca non attenditur aliqua similitudo. Cum igitur creaturæ ad Deum sit aliqua similitudo, secundum illud Genes. i. 26. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*: videtur quod aliquid univoce de Deo, & creaturis dicatur.

3. Præterea. Mensura est homogenea mensurato, ut dicitur in X. Metaphysica. (text. 4.) Sed Deus est primâ mensura omnium entium, ut ibidem dicitur. Ergo Deus est homogeneus creaturis; & ita aliquid univoce de Deo, & creaturis dici potest.

Sed contra. Quicquid prædicatur de aliquibus secundum idem nomen, & non secundum eandem rationem, prædicatur de eis æquivocè. Sed nullum nomen convenit Deo secundum illam rationem secundum quam dicitur de creaturâ: nam sapientia in creaturis est qualitas, non autem in Deo: genus autem variatum mutat rationem, cum sit pars definitionis: & eadem ratio est in aliis. Quicquid ergo de Deo, & creaturis dicitur, æquivocè dicitur.

2. Præterea. Deus plus distat à creaturis quam quæcumque creaturæ ab invicem. Sed propter distantiam quarundam creaturarum contingit quod nihil univoce de eis prædicari potest, sicut de his quæ non conveniunt in aliquo genere. Ergo multo minus de Deo, & creaturis aliquid univoce prædicatur, sed omnia prædicantur æquivocè.

Respondet dicendum, quod impossibile est aliquid prædicari de Deo, & creaturis univoce. Quia omnis effectus non adæquans virtutem causæ agentis recipit similitudinem agentis non secundum eandem rationem, sed deficienter: ita quod id quod & divisim, & multipliciter est in effectibus, in causa est simpliciter, & eodem modo; sicut Sol secundum unam virtutem multiformes, & varias formas in istis inferioribus producit: eodem modo, ut supra dictum est (art. præced.) omnes rerum perfectiones, quæ sunt in rebus creatis divisim, & multipliciter, in Deo præexistunt unite, & simpliciter. Sic igitur cum aliquid nomen ad perfectionem pertinet de creatura dicitur, significat illam perfectionem (a) distinctam secundum rationem (b) definitionis ab aliis; puta, cum hoc nomen *sapiens* de homine dicitur, significamus aliquam perfectionem distinctam ab essentia hominis, & à potentia, & ab esse ipsius, & ab omnibus hujusmodi; sed cum hoc nomen de Deo dicimus, non intendimus significare aliquid distinctum ab essentia, vel potentia, vel esse ipsius. Et sic cum hoc nomen *sapiens* de homine dicitur, quodammodo describit, & comprehendit rem significatam, non autem cum dicitur de Deo; sed relinquere rem significatam ut incomprehensam, & excedentem nominis significationem. Unde patet

(a) *Nicolaus* ut distinctam. (b) *Al.* definitionis. *8. Th. Oper. Tom. I.*

tet quod non secundum eandem rationem hoc nomen *sapiens* de Deo, & de homine dicitur. Et eadem ratio est de aliis. Unde nullum nomen univoce de Deo, & creaturis prædicatur.

Sed nec etiam pure æquivocè: sicut aliqui dixerunt. Quia secundum hoc ex creaturis nihil posset cognosci de Deo, nec demonstrari, sed semper incidere fallacia æquivocationis. Et hoc est tam contra Philosophum (VIII. Phys. XII. Met.) qui multa demonstrative de Deo probat, quam etiam contra Apostolum dicentem Rom. 1. 20. *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*. Dicendum est igitur, quod hujusmodi nomina dicuntur de Deo, & creaturis secundum analogiam, id est proportionem.

Quod quidem dupliciter contingit in nominibus: vel quia multa habent proportionem ad unum, sicut sanum dicitur de medicina, & urina; in quantum utrumque habet ordinem, & proportionem ad sanitatem animalis: cuius hoc quidem signum est, illud vero causa: vel ex eo quod unum habet proportionem ad alterum, sicut sanum dicitur de medicina, & animi: in quantum medicina est causa sanitatis, quæ est in animali. Et hoc modo aliqua dicuntur de Deo, & creaturis analogice, & non æquivocè pure, neque univoce. Non enim possumus nominare Deum nisi ex creaturis, ut supra dictum est (art. 1. hujus quæst.) Et sic quicquid dicitur de Deo, & creaturis, dicitur secundum quod est aliquis ordo creaturæ ad Deum ut ad principium, & causam, in qua præexistunt excellenter omnes rerum perfectiones. Et iste modus communis medius est inter puram æquivocationem, & simplicem univocationem. Neque enim in istis quæ analogice dicuntur, est una ratio, sicut est univocis, nec totaliter diversa, sicut in æquivocis; sed nomen quod simpliciter dicitur, significat diversas proportionem ad aliquid unum; sicut sanum de urina dictum significat signum sanitatis animalis, de medicina vero dictum significat causam ejusdem sanitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod licet in prædicationibus oporteat æquivoca ad univoca reduci, tamen in actionibus agens univocum ex necessitate præcedit agens univocum. Agens enim non univocum est causa universalis totius speciei, ut Sol est causa generationis omnium hominum; agens vero univocum non est causa agens universalis totius speciei, alioquin esset causa sui ipsius, cum sub specie continetur, sed est causa particularis respectu hujus individui, quod in participatione speciei constituit. Causa igitur universalis totius speciei non est agens univocum. Causa autem universalis est prior particulari. Hoc autem agens universale, licet

ARTICULUS II.

Utrum aliquod nomen dicatur de Deo substantialiter.

Pot. quæst. vii. art. 4. & 5. & I. dist. 11. art. 2. & I. con. cap. 11.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod nullum nomen dicatur de Deo substantialiter. Dicit enim Damascenus (Lib. I. de Fid. orth. cap. iv.) Oportet singula eorum que de Deo dicuntur, non quid est secundum substantiam significare, sed quid non est ostendere, aut habitudinem quandam, aut aliquid eorum que assequuntur naturam, vel operationem.

Præterea. Dicit Dionysius 1. cap. de divin. Nom. (ante med. lect. 3.) Omnium (a) sanctorum Theologorum hymnum invenies (b) ad beatorum Thearchia processum manifestare, & laudative Dei nominationes dividendum. Et est sensus, quod nomina que in divinam laudem sancti doctores assumunt, secundum processum ipsius Dei distinguuntur. Sed quod significat processum alieius rei, nihil significat ad eius essentiam pertinet. Ergo nomina dicta de Deo non dicuntur de ipso substantialiter.

Præterea. Secundum hoc nominatur aliquid à nobis, secundum quod intelligitur. Sed non intelligitur Deus à nobis in hac vita secundum suam substantiam. Ergo nec aliquid nomen impositum à nobis dicitur de Deo secundum suam substantiam.

Sed contra est quod dicit Augustinus VII. de Trinit. (cap. 1. & vii. per tot. & Lib. VI. cap. 1v.) Deo hoc esse quod sortem esse, vel sapientem esse, & si quid de illa simplicitate dixeris, qua eius substantia significatur. Ergo omnia nomina huiusmodi significant divinam substantiam.

Respondeo dicendum, quod de nominibus que de Deo dicuntur negative, vel que relationem ipsius ad creaturam significant manifestum est quod substantiam eius nullo modo significant, sed remotionem alicuius ab ipso, vel relationem eius ad alium, vel potius alicuius ad ipsum.

Sed de nominibus que absolute, & affirmative de Deo dicuntur, sicut *bonus*, *sapiens*, & huiusmodi, multipliciter aliqui sunt opinati. Quidam enim dixerunt, quod hæc omnia nomina, licet affirmative de Deo dicantur, tamen magis inveniunt ad aliquid removendum à Deo, quam ad aliquid ponendum in ipso. Unde dicunt, quod cum dicimus Deum esse viventem, significamus quod Deus non hoc modo est sicut res inanimata; & similiter accipiendum est in aliis: & hoc posuit Rabbi Moyses (in Lib. qui dicitur doctorum dubiorum.) Alii

(a) Al. sanctum. (b) Al. ad bonos,

vero dicunt, quod hæc nomina imposita sunt ad significandum habitudinem sicut ad creatas; ut cum dicimus, Deus est bonus, et sensus, Deus est causa bonitatis in rebus: & eadem ratio est in aliis.

Sed utrumque istorum videtur esse inconveniens propter tria. Primo quidem quia secundum neutram harum positionem posset assignari ratio quare quedam nomina magis de Deo dicerentur quam alia. Sic enim est causa corporum, sicut est causa bonorum: unde si nihil aliud significatur, cum dicitur, Deus est bonus, nisi Deus est causa bonorum; poterit similiter dici, quod Deus est corpus, quia est causa corporum. Item per hoc quod dicitur, quod est corpus, removetur quod non fit ens in potentia tantum, sicut materia prima. Secundo quia sequeretur quod omnia nomina dicta de Deo, per posterius dicerentur de ipso; sicut sanum per posterius dicitur de medicina, et quod significat hoc tantum quod sit causa sanitatis in animali, quod per pius dicitur sanum. Tertio quia hoc est contra intentionem loquentium de Deo. Alii enim intendunt dicere, cum dicunt Deum viventem, quam quod sit causa vite nostre, vel quod differat à corporibus inanimatis.

Et ideo aliter dicendum est, quod huiusmodi quidem nomina significant substantiam divinam, & prædicantur de Deo substantialiter sed deficient à representatione ipsius. Quod sic patet. Significant enim sic nomina Deum, secundum quod intellectus noster cognoscit ipsum. Intellectus autem noster, cum cognoscit Deum ex creaturis, sic cognoscit ipsum secundum quod creaturæ ipsum representant. Ostensum est autem supra (quæst. 3. art. 2.) quod Deus in se præhabet omnes perfectiones creaturarum, quasi simpliciter, & universaliter perfectus. Unde quælibet creatura in tantum eum representat, & est ei similis, in quantum perfectionem aliquam habet, non tamen ita quod representet eum sicut aliquid eiusdem speciei, vel generis, sed sicut excellens principium, à cuius forma effectus desunt, cuius tamen aliqualem similitudinem effectus consequuntur; sicut formæ corporum inferiorum representant virtutem solarem. Et hoc supra expositum est (quæst. 1v. art. 3.) cum de perfectione divina agebatur. Sic igitur prædicta nomina divinam substantiam, significant, imperfecte tamen, sicut & creaturæ imperfecte eam representant. Cum igitur dicitur, Deus est bonus, non est sensus, Deus est causa bonitatis, vel Deus non est malus; sed est sensus: id quod bonitatem dicimus in creaturis, præexistit in Deo, & hoc quidem secundum modum altiore. Unde ex hoc non sequitur quod Deo, competat esse bonum, in quantum causat bonitatem; sed potius

est converso, quia est bonus, bonitatem rebus diffundit, secundum illud Augustini de doctrina christiana (Lib. I. cap. xxxi.) In quantum bonus est, sumus.

Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus ideo dicit, quod hæc nomina non significant quid est Deus, quia à nullo istorum nominum exprimitur, quid est Deus perfecte, sed unumquodque imperfecte eum significat, sicut & creaturæ imperfecte eum representant.

Ad secundum dicendum, quod in significatione nominum aliud est quandoque à quo imponitur nomen ad significandum, & aliud ad quod significandum nomen imponitur; sicut hoc nomen *lapis* imponitur ab eo quod lædit pedem, non tamen imponitur ad hoc significandum quod significet lædens pedem, sed ad significandum quandam speciem corporum, alioquin omne lædens pedem esset lapis. Sic igitur dicendum est, quod huiusmodi divina nomina imponuntur quædam à processibus Deitatis: sicut enim secundum diversos processus perfectionum creaturæ Deum representant; licet imperfecte; ita intellectus noster secundum unumquemque processum Deum cognoscit, & nominat; sed tamen hæc nomina non imponit ad significandum ipsos processus, ut cum dicitur, Deus est vivens, sit sensus, ab eo procedit vita; sed ad significandum ipsum rerum principium, prout in eo præexistit vita, licet eminentiori modo quam intelligatur, vel significetur.

Ad tertium dicendum, quod essentiam Dei in hac vita cognoscere non possumus, secundum quod in se est, sed cognoscimus eam, secundum quod representatur in perfectionibus creaturarum: & sic nomina à nobis imposita eam significant.

ARTICULUS III. 70

Utrum aliquod nomen dicatur de Deo proprie.

Pot. quæst. vii. art. 4. ad 6. & I. dist. viii. quæst. 1v. art. 3. & dist. xxxi. art. 2.

& I. con. cap. xxx.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod nullum nomen dicatur de Deo proprie. Omnia enim nomina que de Deo dicimus, sunt à creaturis accepta, ut dictum est (art. 1. huius quæst.) Sed nomina creaturarum metaphoricè dicuntur de Deo, sicut cum dicitur, Deus est lapis, vel leo, vel aliquid huiusmodi. Ergo nomina dicta de Deo dicuntur metaphoricè.

Præterea. Nomen nomen proprie dicitur de aliquo, à quo verius removetur quam de eo prædicetur. Sed omnia huiusmodi nomina, *bonus*, *sapiens*, & similia, verius removentur à Deo quam de eo prædicentur, ut patet per Dionysium.

(a) Al. unitatem.

nyfium 1. cap. celestis Hierarchie (parum ante med. & 1v. similitur.) Ergo nullum istorum nominum proprie dicitur de Deo.

Præterea. Nomina corporum non dicuntur de Deo nisi metaphoricè, cum sit incorporeus. Sed omnia huiusmodi nomina impliciter quædam corporales conditiones: significant enim cum tempore, & cum compositione, & cum aliis huiusmodi, que sunt conditiones corporum. Ergo omnia huiusmodi nomina dicuntur de Deo metaphoricè.

Sed contra est quod dicit Ambrosius in Lib. II. de fide (in princ. prologi.) Sunt quedam nomina que evidentè proprietatem Divinitatis ostendant, & quedam que proprietatem divinitatis exprimitur (a) veritatem, alia vero sunt que translativè per similitudinem de Deo dicuntur. Non igitur omnia nomina dicuntur de Deo metaphoricè, sed aliqua dicuntur proprie.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est art. præc.) Deum cognoscimus ex perfectionibus procedentibus in creaturas ab ipso: que quidem perfectiones in Deo sunt lætendum eminentiorem modum quam in creaturis, intellectus autem noster eo modo apprehendit eas secundum quod sunt in creaturis & secundum quod apprehendit, ita significat per nomina in nominibus igitur que Deo attribuitur, est duo considerate, scilicet perfectiones ipsas significatas, ut bonitatem, vitam, & huiusmodi, & modum significandi. Quantum igitur ad id quod significat huiusmodi nomina, proprie competunt Deo, & magis proprie quam ipsis creaturis, & per prius dicuntur de eo. Quantum vero ad modum significandi non proprie dicuntur de Deo; habent enim modum significandi qui creaturis competunt.

Ad primum ergo dicendum, quod quedam nomina significant huiusmodi perfectiones à Deo procedentes in res creatas hoc modo: quod ipse modus imperfectus quo à creatura participatur divina perfectio, in ipso nominis significato includitur; sicut lapis significat aliquid materialiter ens; & huiusmodi nomina non possunt attribui Deo nisi metaphoricè. Quedam vero nomina significant ipsas perfectiones absolute abique hoc quod aliquis modus participandi claudatur in eorum significatione, ut *ens*, *bonus*, *vivens*, & huiusmodi: & talia proprie dicuntur de Deo.

Ad secundum dicendum, quod ideo huiusmodi nomina dicit Dionysius (loco in arg. citato) negari à Deo, quia id quod significat per nomen, non convenit eo modo ei quod nomen significat, sed excellentiori modo. Unde ibidem dicit Dionysius, quod est super omnem substantiam, & vitam.

Ad tertium dicendum, quod ista nomina que

cumque duo extrema non sunt unius ordinis; sicut sensus, & scientia referuntur ad sensibile, & scibile: quæ quidem, in quantum sunt res quædam in esse naturali existentes, sunt extra ordinem esse sensibilis, & intelligibilis. Et ideo in scientia esse, & sensu est relatio realis, secundum quod ordinantur ad sciendum, vel sentiendum, res res ipsæ in se consideratæ sunt extra ordinem huiusmodi: unde in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam, & sensum, sed secundum rationem tantum, in quantum intellectus apprehendit ea ut terminos relationum scientiæ, & sensus. Unde Philosophus dicit in V. Metaphys. (tex. 20.) quod non dicuntur relative, eo quod ipsa referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa. Et similiter dextrum non dicitur de columna, nisi in quantum ponitur animali ad dexteram. Unde huiusmodi relatio non est realiter in columna, sed in animali.

Cum igitur Deus sit extra totum ordinem creaturæ, & omnes creaturæ ordinentur ad ipsum, & non e converso; manifestum est quod creaturæ realiter referuntur ad ipsum Deum; sed in Deo non est aliqua realis relatio ejus ad creaturas, sed secundum rationem tantum, in quantum creaturæ referuntur ad ipsum. Et sic nihil prohibet, huiusmodi nomina importantia relationem ad creaturam prædicari de Deo ex tempore, non propter aliquam mutationem ipsius, sed propter creaturæ mutationem, sicut columna fit dextra animali, nulla mutatione circa ipsam existente, sed animali translatio.

Ad primum ergo dicendum, quod relativa quedam sunt imposita ad significandum ipsas habitudines relativas, ut dominus, & servus, pater, & filius, & huiusmodi; & hæc dicuntur relativa secundum esse. Quædam vero sunt imposita ad significandas res quas consequuntur quedam habitudines, sicut movens, & morum, caput, & capitatum; & alia huiusmodi; quæ dicuntur relativa secundum dici. Sic igitur & circa nomina divina hæc differentia est consideranda dupliciter. Nam quedam significant ipsam habitudinem ad creaturam: ut Dominus; & huiusmodi non significant substantiam divinam directe, sed indirecte, in quantum præsupponunt ipsam, sicut dominium præsupponit possessorem, quæ est divina substantia. Quædam vero significant directe essentiam divinam, & ex consequenti important habitudinem, sicut Salvator, & Creator; & huiusmodi significant actionem Dei, quæ est ejus essentia. Utraque tamen nomina ex tempore de Deo dicuntur quantum ad habitudinem, quam important vel principaliter, vel consequenter, non autem quantum ad hoc quod significant essentiam, vel directe, vel indirecte.

Ad secundum dicendum, quod sicut rela-

(a) Al. in creatura.

tiones quæ de Deo dicuntur ex tempore, non sunt in Deo nisi secundum rationem; ita nec fieri, nec factum esse dicitur de Deo nisi secundum rationem, nulla mutatione circa ipsum existente, sicut est id: *Dominus refugium factus es nobis*: Pl. LXXXIX. 1.

Ad tertium dicendum, quod operatio intellectus, & voluntatis est in operante: & ideo nomina quæ significant relationes consequentes actionem intellectus, vel voluntatis, dicuntur de Deo ab æterno; quæ vero consequuntur actiones procedentes secundum modum intelligendi ad exteriores effectus, dicuntur de Deo ex tempore, ut *Salvator, Creator*, & huiusmodi.

Ad quartum dicendum, quod relationes significantæ per huiusmodi nomina quæ dicuntur de Deo ex tempore, sunt in Deo secundum rationem tantum; oppositæ autem relationes in creaturis sunt secundum rem. Nec est inconveniens quod à relationibus realiter existentibus (a) in re Deus denominetur, tamen secundum quod cointelliguntur per intellectum nostrum oppositæ relationes in Deo; ut sic Deus dicitur relative ad creaturam, quia creatura referatur ad ipsum, sicut Philosophus dicit in V. Metaph. (tex. 2.) quod scibile dicitur relative, quia scientia referatur ad ipsum.

Ad quintum dicendum, quod cum ea ratione referatur Deus ad creaturam, quia creatura referatur ad ipsum; cum relativa subjectionis realiter sit in creatura; sequitur quod Deus non secundum rationem tantum, sed realiter sit Dominus: eo enim modo dicitur Dominus quo creatura sit subiecta est.

Ad sextum dicendum, quod ad cognoscendum, utrum relativa sint simul natura, vel non, non oportet considerare ordinem rerum de quibus relativa dicuntur; sed significantiones ipsorum relativorum. Si enim unum in sui intellectu claudat aliquid, & e converso, tunc sunt simul natura, sicut duplum, dimidium, & pater, & filius, & similia. Si autem unum in sui intellectu claudat aliud, & non e converso, tunc non sunt simul natura. Et hoc modo se habent scientia, & scibile: nam scibile dicitur secundum potentiam, scientia autem secundum habitum, vel secundum actum. Unde scibile secundum modum suæ significantionis præexistit scientiæ; sed si accipiatur scibile secundum actum, tunc est simul cum scientia secundum actum: nam scitum non est aliquid, nisi sit ejus scientia. Licet igitur Deus sit prior creaturis, quia tamen in significantione domini claudat quod habet servum, & e converso, ista duo relativa, dominus, & servus sunt simul natura. Unde Deus non fuit Dominus antequam haberet creaturam sibi subiectam.

AR-

ARTICULUS VIII. *Utrum hoc nomen Deus sit nomen nature.*

Utrum hoc nomen Deus sit nomen nature. *I. diff. 11. in expo. lit. & diff. xviii. art. 5. ad 6. & diff. xxxi. quest. 11. art. 2.*

Ad octavum sic proceditur. Videtur quod hoc nomen *Deus* non sit nomen nature. Dicit enim Damascenus in I. Lib. (orth. Fidei cap. xii.) quod *Deus dicitur à thein, quod est (a) curare, & fovere universa: vel ab áthein, id est ardere: Deus enim noster ignis consumens est: vel à theisthai, quod est considerare omnia.* Hæc autem omnia ad operationem pertinent. Ergo hoc nomen *Deus* operationem significat, & non naturam.

Præterea. Secundum hoc aliquid nominatur à nobis, secundum quod cognoscitur. Sed divina natura est nobis ignota. Ergo hoc nomen *Deus* non significat naturam divinam.

Sed contra est quod dicit Ambrosius in Lib. de Fide (in prologo Lib. II. cir. pr. cap. 111.) quod *Deus* est nomen nature.

Respondendo dicendum, quod non est semper idem à quo imponitur nomen ad significandum, & id ad quod significandum nomen imponitur. Sicut enim substantiam rei ex proprietatibus, vel operationibus ejus cognoscimus; ita substantiam rei denominamus quandoque ab aliqua ejus operatione, vel proprietate: sicut substantiam lapidis denominamus ab aliqua actione ejus, quia laedit pedem; non tamen hoc nomen impositum est ad significandum hanc actionem, sed substantiam lapidis. Si qua vero sunt quæ secundum se sunt nota nobis, ut calor, frigus, albedo, & huiusmodi, non ab aliis denominantur. Unde in talibus idem est quod nomen significat, & id à quo imponitur nomen ad significandum.

Quia igitur Deus non est notus nobis in sui natura, sed innocetis nobis ex operationibus, vel effectibus ejus; ex his possumus eum nominare, ut supra dicitur est (art. 1. hujus quæst.) Unde hoc nomen *Deus* est nomen operationis, quantum ad id à quo imponitur ad significandum. Imponitur enim hoc nomen ab universali rerum providentia. Omnes enim loquentes de Deo hoc intendunt nominare Deum quod habet providentiam universalem de rebus: unde dicit Dionysius xii. cap. de div. Nominibus (circ. princ. lect. 1.) quod *Deitas est quæ omnia videt providentia, & bonitate perfecta.* Ex hac autem operatione hoc nomen *Deus* assumptum, impositum est ad significandum divinam naturam.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia quæ posuit Damascenus, pertinent ad provi-

dentiam, à qua imponitur hoc nomen *Deus* ad significandum.

Ad secundum dicendum, quod secundum quod naturam alicujus rei ex ejus proprietatibus, & effectibus cognoscere possumus, sic eam nomine possumus significare. Unde quia substantiam lapidis ex ejus proprietate, possumus cognoscere secundum se ipsam, sciendo quid est lapis, hoc nomen *lapis* ipsam lapidis naturam, secundum quod in se est, significat: significat enim definitionem lapidis, per quam scimus quid est lapis: ratio enim quam significat nomen, est definitio, ut dicitur in IV. Metaph. (tex. 28.) Sed ex effectibus divinis divinam naturam non possumus cognoscere, secundum quod in se est, ut sciamus de ea quid est, sed per modum eminentiæ, & causalitatis, & negationis, ut supra dictum est (quæst. xii. art. 12.) Et sic hoc nomen *Deus* significat naturam divinam: impositum est enim nomen hoc ad aliquid significandum supra omnia existens, quod est principium omnium, & remotum ab omnibus: hoc enim intendunt significare nominantes Deum.

ARTICULUS IX. *Utrum hoc nomen Deus sit communicabile.*

Utrum hoc nomen Deus sit communicabile. *Quest. xxxix. art. 4. ad 1. & I. diff. xv. quest. 1. art. 2. ad 3. & diff. xxxi. quest. 11. art. 1. ad 4. & post quest. vii. art. 3. ad 1.*

Ad nonum sic proceditur. Videtur quod hoc nomen *Deus* sit communicabile. Cuiusque enim communicatur res significata per nomen, communicatur & nomen ipsum. Sed hoc nomen *Deus*, ut dictum est (art. præc.) significat divinam naturam, quæ est communicabilis aliis, secundum illud II. Petri 1. 4. (b) *Magna, & præiosa promissa nobis donavit, ut per hoc efficiamus divinæ consortes nature.* Ergo hoc nomen *Deus* est communicabile.

Præterea. Sola nomina propria non sunt communicabilia. Sed hoc nomen *Deus* non est in nomen proprium, sed appellativum; quod patet ex hoc quod habet plurale, secundum illud Psalm. LXXXI. 6. *Ego dixi, Dil esis.* Ergo hoc nomen *Deus* est communicabile.

Præterea. Hoc nomen *Deus* imponitur ab operatione, ut dictum est (art. proxime cit.) Sed alia nomina que imponuntur Deo ab operationibus, sive ab effectibus, sunt communicabilia, ut *bonus, sapiens*, & huiusmodi. Ergo hoc nomen *Deus* est communicabile.

Sed contra est quod dicitur Sapiens. xiv. 21. *Incommunicabile nomen lignis, & lapidibus imposuerunt: & loquitur de nomine Deitatis.* Ergo hoc nomen *Deus* est nomen incommunicabile.

Res-

(a) Al. currere, & disporre omnia. (b) Vulgata Maxima, & infra efficiamini.

Respondeo dicendum, quod aliquod nomen potest esse communicabile dupliciter: uno modo proprie; alio modo per similitudinem. Proprie quidem communicabile est quod secundum totam significationem nominis est communicabile multis; per similitudinem autem communicabile est quod est communicabile secundum aliquid eorum quæ includuntur in nominis significatione. Hoc enim nomen *leo* proprie communicatur omnibus illis in quibus invenitur natura quam significat hoc nomen *leo*; per similitudinem vero communicabile est illis qui participant quid leoninum; ut puta audaciam, vel fortitudinem; qui metaphorice leones dicuntur.

Ad sciendum autem, quæ nomina proprie sunt communicabilia, considerandum est, quod omnis forma in supposito singulari existens, per quod individuatur, communis est multis, vel secundum rem, vel secundum rationem saltem: sicut natura humana communis est multis secundum rem, & rationem; natura autem Solis non est communis multis secundum rem, sed secundum rationem tantum: potest enim natura Solis intelligi ut in pluribus suppositis existens; & hoc ideo quia intellectus intelligit naturam cujuslibet speciei per abstractionem à singulari. Unde esse in uno supposito singulari, vel in pluribus est præter intellectum naturæ speciei. Unde servato intellectu naturæ speciei potest intelligi ut in pluribus existens. Sed singulare ex hoc ipso quod est singulare, est divisum ab omnibus aliis. Unde omne nomen impositum ad significandum aliquod singulare est incommunicabile & re, & ratione. Non enim potest in apprehensionem cadere pluralitas hujus individui. Unde nullum nomen significans aliquod individuum est communicabile multis proprie, sed solum secundum similitudinem; sicut aliquis metaphorice potest dici Achilles, inquantum habet aliquid de proprietatibus Achilles, scilicet fortitudinem. Formæ vero quæ non individuantur per aliud suppositum, sed per se ipsas, quia scilicet sunt formæ subsistentes; si intelligerentur, secundum quod sunt in se ipsas, non possent communicari nec re, neque ratione, sed forte per similitudinem, sicut dictum est de individuis. Sed quia formas simplices per se subsistentes non possumus intelligere, secundum quod sunt; sed intelligimus eas ad modum rerum compositarum habentium formas in materia; ideo, ut dictum est (art. 1. hujus quæst. ad 2. arg.) imponimus eis nomina concreta significancia naturam in aliquo supposito. Unde quantum pertinet ad

rationem nominum, eadem ratio est de nominibus quæ à nobis imponuntur ad significandum naturas rerum compositarum, & de nominibus quæ à nobis imponuntur ad significandum naturas simplices subsistentes.

Unde cum hoc nomen *Deus* impositum sit ad significandum naturam divinam, ut dictum est (art. præc.) natura autem divina multiplicabilis non sit, ut supra ostensum est (quæst. xi. art. 3.) sequitur quod hoc nomen *Deus* incommunicabile quidem sit secundum rem, sed communicabile secundum opinionem quemadmodum hoc nomen *Sol* est communicabile secundum opinionem ponentium multos Soles. Et secundum hoc dicitur Galat. 1. v. 8. *Hic qui natura non sunt dii serviebatis*: Glossa (interlinealis ibi): „Non sunt dii natura, sed opinione hominum.“ Est nihilominus communicabile hoc nomen *Deus* non secundum suam totam significationem, sed secundum aliquid ejus per quamdam similitudinem, ut dii dicantur qui participant aliquid divinum per similitudinem, secundum illud Psalm. lxxxv. 6. *Ego dixi dii esis*.

Si vero esset aliquod nomen impositum ad significandum Deum non ex parte naturæ, sed ex parte suppositi, secundum quod consideratur, ut hoc aliquid; illud nomen esset omnibus modis incommunicabile, sicut forte est nomen tetragrammaton apud Hebræos: & est simile, si quis imponeret nomen *Sol* designans hoc individuum.

Ad primum ergo dicendum, quod natura divina non est communicabilis nisi secundum similitudinis participationem.

Ad secundum dicendum, quod hoc nomen *Deus* est nomen appellativum & non proprium, quia significat naturam divinam, ut in habente, licet ipse *Deus* secundum rem non sit nec universalis, nec particularis. Nomina enim non sequuntur modum essendi qui est in rebus, sed modum essendi, secundum quod in cognitione nostra est. Et tamen secundum rei veritatem (est incommunicabile, secundum quod dictum est de hoc nomine *Sol* (in corp. artic.)

Ad tertium dicendum, quod hæc nomina *bonus*, *sapienter*, & similia imposita quidem sunt à perfectionibus procedentibus à Deo in creaturas, non tamen sunt imposita ad significandum divinam naturam, sed ad significandum ipsas perfectiones absolute: & ideo etiam secundum rei veritatem sunt communicabilia multis. Sed hoc nomen *Deus* impositum est ab operatione propria Deo, quam experimur continere, ad significandum divinam naturam.

ARTICULUS X.

77

Utrum hoc nomen *Deus* univoce dicatur de Deo per participationem, secundum naturam, & secundum opinionem.

Sup. art. 5. corp. & infra quæst. xxxix. art. 4. & prol. art. 2. & II. dist. xxxv. art. 4. & I. contr. cap. xxxi. xxxiiii. & xxxiv. & verit. quæst. 11. art. 11. & po. quæst. vii. art. 7. & opusc. 11. cap. xxvii.

Ad decimum sic proceditur. Videtur quod hoc nomen *Deus* univoce dicatur de Deo per naturam, & per participationem, & secundum opinionem. Ubi enim est diversa significatio, non est contradictio affirmantis, & negantis: æquivocatio enim impedit contradictionem. Sed catholicus dicens, Idolum non est *Deus*, contradicit pagano dicenti, Idolum est *Deus*. Ergo *Deus* utrobique sumptum univoce dicitur.

Præterea, sicut idolum est *Deus* secundum opinionem, & non secundum veritatem, ita fructus carnalium delectationum dicitur felicitas secundum opinionem, & non secundum veritatem. Sed hoc nomen *beatitudo* univoce dicitur de hac beatitudine opinata, & de hac beatitudine vera. Ergo & hoc nomen *Deus* univoce dicitur de Deo secundum veritatem, & de Deo secundum opinionem.

Præterea, univoce dicuntur quorum est ratio una. Sed catholicus, cum dicit unum esse *Deum*, intelligit nomine Dei rem omnipotentem, & super omnia venerandam; & hoc idem intelligit gentilis, cum dicit, idolum esse *Deum*. Ergo hoc nomen univoce dicitur utrobique.

Sed contra. Illud quod est in intellectu, est similitudo ejus quod est in re, ut dicitur in I. Perihet. (cap. 1.) Sed animal dictum de animali vero, & de animali picto, æquivoce dicitur. Ergo hoc nomen *Deus* dictum de Deo vero, & de Deo secundum opinionem æquivoce dicitur.

Præterea, nullus potest signare id quod non cognoscit. Sed gentilis non cognoscit naturam divinam. Ergo cum dicit, Idolum est *Deus*, non signat veram Deitatem. Hanc autem signat catholicus dicens, unum esse *Deum*. Ergo hoc nomen *Deus* non dicitur univoce, sed æquivoce de Deo vero, & de Deo secundum opinionem.

Respondeo dicendum, quod hoc nomen *Deus* in præmissis tribus significationibus non accipitur neque univoce, neque æquivoce, sed analogice. Quod ex hoc patet. Quia univoce est omnino eadem ratio; æquivocorum est omnino ratio diversa; in analogicis vero oportet quod nomen secundum unam significationem acceptum ponatur in definitione ejus-

dem nominis secundum alias significationes accepti; sicut ens de substantia dictum ponitur in definitione entis, secundum quod accidentem dicitur; & sanum dictum de animali, ponitur in definitione sani, secundum quod dicitur de urina; & de medicina. Hujus enim sani quod est in animali, urina est significativa, & medicina factiva. Sic accidit in proposito. Nam hoc nomen *Deus* secundum quod pro Deo vero sumitur, in ratione Dei sumitur secundum quod dicitur *Deus* secundum opinionem, vel participationem. Cum enim aliquem nominamus Deum secundum participationem, intelligimus nomine Dei aliquid habens similitudinem veri Dei. Similiter cum idolum nominamus Deum, hoc nomine *Deus* intelligimus significari aliquid de quo homines opinantur quod sit *Deus*: & sic manifestum est quod alia, & alia est significatio nominis, sed una illarum significationum clauditur in significationibus alii. Unde manifestum est quod analogice dicitur.

Ad primum ergo dicendum, quod nomen multipliciter non attenditur secundum nominis predicationem, sed secundum significationem. Hoc enim nomen *homo* de quocunque prædicatur, sive vere, sive false, dicitur uno modo. Sed tunc multipliciter diceretur, si per hoc nomen *homo* intenderemus significare diversa; puta si unus intenderet significare per hoc nomen *homo* id quod vere est homo, & alius intenderet significare eodem nomine lapidem, vel aliquid aliud. Unde patet quod catholicus dicens, idolum non esse *Deum*, contradicit pagano hoc asserenti: quia uterque utitur hoc nomine *Deus* ad significandum verum *Deum*. Cum enim paganus dicit, idolum esse *Deum*, non utitur hoc nomine, secundum quod significat *Deum* opinabilem: sic enim verum diceret, cum etiam catholici interdum in tali significatione hoc nomine utantur ut cum dicitur (Psalm. xcvi. 5.) *Omnes dii gentium demonia*.

Et similiter dicendum ad secundum, & tertium. Nam illæ rationes procedunt secundum diversitatem predicationis nominis, & non secundum diversam significationem.

Ad quartum dicendum, quod animal dictum de animali vero, & de picto, non dicitur pure æquivoce. Sed Philosophus (in Antepred. cap. de æquivoc.) largo modo accipit æquivoca, secundum quod includunt in se analogia: quia & ens, quod analogice dicitur, aliquando dicitur æquivoce prædicari de diversis prædicamentis.

Ad quintum dicendum, quod ipsam naturam Dei, prout in se est, neque catholicus, neque paganus cognoscit; sed uterque cognoscit eam secundum aliquam rationem causalitatis, vel excellentiæ, vel remotiōnis, ut supra dictum est (quæst. xli. art. 12.) Et secundum hoc in eadem significatione accipere potest gen-

